

פרטיכל מס' 3/28

מישיבת ועדת הכספים

ביום ג', ח' בשבט תשי"א-16.1.51

נוכחים:

היו"ר ד. צ. פנקס
א. הרצפלד
א.מ.גניחובסקי
ד"ר י. בדר
ט.דיין
א. בן-אליעזר
פ. נפתלי
ד"ר ה. פרדר
ד"ר מ. סנה
י. אפרתי

מוזמנים:

שר האוצר א. קפלן
ד"ר לנדו - משרד האוצר
ד"ר הנמן - משרד המשפטים
ש. ספינק - מטעם משרד האוצר
מ. אלון - מזכיר הועדה

סדר היום:

- א. חוק הארנובה לפיצוי נזקי מלחמה.
- ב. ערבות מטלטלת להלוואה שתינתן לחברה מטלטלת ע"י חברת "אטון".
- ג. מתן ערבות להלוואה לטוכנות היהודית.
- ד. חוק הטילווה לפרדסנות.

הישיבה נפתחה בשעה 09.05

א. חוק הארנונה לפיצוי נזקי מלחמה:

היור' ד. צ. פנקס: מר רוקח הולח ולא יהיה נוכח בישיבה היום. הוא בקש להשאיר לו זכות להסתייג על הסעיפים שנחליט עליהם היום. אני מודיע שמר רוקח יהיה רשאי לרשום הסתייגויות לחוק הארנונה לכשיבריא. אני שומע שמר קפלן מטכ"ם להצעות ועדת הכספים בקטר לסעיף 3 של חוק הארנונה.

מר נפתלי שומר לעצמו זכות להסתייגות בסעיף 3, ומציע להשאיר את הסעיף כפי שהוגש ע"י הממשלה.

ד"ר י. בדר: אני מציע להוסיף בסעיף 3 את המלים "ולא הוצא חוק לפי סעיף זה, עד הראשון באפריל 1952, יפוג תוקפו של חוק זה", אחרי הנוסח התורגינילי שהוגש ע"י הממשלה. פנו אלי בטענות, כאילו אני מפריע ומעכב בענין הארנונה. לא היתה לי כל כוונה להפריע. אינני מטכ"ם לתקנות, כי בתקנות אפשר לקבוע לשלם לחוג מסוים, ולא לשלם לאחרים. אני בעד חוק מיוחד.

היור' ד. צ. פנקס: הרוב בועדה החליט כבר לשנות את הסעיף, ונקבע שתהינה תקנות, ולא חוק מיוחד.

פ. נפתלי: הצעתו של ד"ר בדר היא באותו כיוון שאני מעוניין בו. דוקא כדי לא להפריע בעד תשלומי המלחמה הפיצויים עבור נזקי העבר, אין לקבוע שיהיה חוק מיוחד בענין זה, כי חקיקת החוק והעברתו בועדה ובכנסת, יקחו זמן רב.

ד"ר בדר: אם יהיה רצון לסיים את הענין במהירות, אפשר יהיה להעביר את הצעת החוק בזמן קצר. עכשיו, חקיקת החוק לא תקה יותר זמן משיידרש להוצאת תקנות, כי בשני המקרים יש צורך להחליט על פעולה מסוימת, ולנסח את ההחלטה.

אני מציע מוכן להסכים להוצאת תקנות בענין זה, באם יסכימו להוסיף את התנאי שהצגתי, שתוקפו של החוק יפוג, גם עד אפריל 1952 לא יוצאו תקנות בהתאם לסעיף זה.

ט. כ. ג.: הועדה דחתה את הצעת ד"ר בדר, להוסיף בסעיף 3 את המלים: "ולא יוצאו תקנות לפי סעיף זה, עד הראשון באפריל 1952, יפוג תוקפו של חוק זה". ד"ר בדר שומר לעצמו זכות להסתייגות.

ד"ר לנדו: שר האוצר בקש להודיע כי בדעתו למנות מועצה צבורית לארנונה, מיד לאחר שהחוק יתקבל בכנסת. מועצה זו תהיה כמעט אוטונומית. המועצה הצבורית תהיה ע"י ההנהלה.

היור' ד. צ. פנקס: אם זו תהיה מועצה מורכבת מפונקציות מסוימות, צריך הדבר להיות כתוב בחוק. אחרת, דבר זה אינו מענין אותנו.

ד"ר לנדו: מדובר כאן על ועדות אחרות; שר האוצר יוכל למנות את הועדה הזאת, לפי הסעיף הדין על מינוי ועדות הערכה וכו'.

שר האוצר טבור שהוצאות המלחמה ניהול הארנונה צריכות להלקח מתוך הרבית של הקרן. אם הועדה תחליט אחרת, יהיה צורך להכניס סעיף נוסף בתקציב.

היור' ד. צ. פנקס: אני מקבל את ההצעה שהוצאות ניהול הארנונה

תהינה מהרבית של הקרן. יהיה צורך להכניס לחוק סעיף בו ייאמר ששר האוצר רשאי לשלם את ההוצאות מתוך תקציב אשר יאושר ע"י ועדת הכספים. המנגנון ייחשב כמנגנון ממשלתי. שר האוצר יהיה רשאי למנות את הפקידים.

סיכום:

הוצאות ניהול הארנונה תהינה מתוך קרן הרבית של הקרן. בחוק ייכתב, כי שר האוצר יהיה רשאי לשלם את הוצאות ניהול הארנונה מתוך תקציב אשר יאושר ע"י ועדת הכספים. שר האוצר יהיה רשאי למנות את המנגנון לניהול הארנונה, אשר ייחשב כמנגנון ממשלתי.

היו"ר ד. צ. פנקס:

נחזור לסעיף 4(2)(ב).

ד"ר לבדו:

בישיבה הקודמת חשבה הועדה כי הפרופורציה בין סכום הארנונה שישלמו בעיר לבין סכום הארנונה שישלמו בעד בנין בכפר, אינו צודק. יש אפשרות לשנות את החוק, ע"כ שנהלק את הבנין החקלאי לשני סוגים: בנין המשמש לחקלאות, ובנין המשמש למגורים. אני מציע לקחת את המודד של 1,000 לחקלאות, ואז ישלמו 6 ל"י לשנה בעד דונם.

ש. דיין:

מה יהיה במקרה שיהיה לאדם אמצע רכוש, מפורז על פני דונמים אחדים?

א. הרצפלד:

אפשר לחלק את הבנינים באזור חקלאי לשני סוגים, בנין מגורים ובניני משק. איזו חשיבות יש לשטח

טעליו נמצאים הבנינים?

היו"ר ד. צ. פנקס:

את סכומי הארנונה קובעים על יסוד הוורקו והמס החקלאי, כדי להקל על העבודה, וכדי שלא יהיה צורך בהערכות חדשות. לגבי העיר, מעריכים כל בית, לגבי החקלאות, משלמים מס חקלאי לפי שטח שנמצא בבעלות אדם מסוים. אדם שבניניו מפורזים על פני שטח יותר גדול, ישלם יותר מס חקלאי, ולכן יהיה עליו לשלם ארנונה יותר גדולה. הוא ישלם 640 פר' על דונם קרקע, מס חקלאי.

בקשר לדירות, ההצעה היא לחשב את הארנונה לפי חדרים, בהנחה שחדר אינו גדול מ-20 מ"מ.

ד"ר לבדו:

לפי הישוב זה, ישלם בעל בית בן 6 חדרים, 3,600 ל"י לשנה, אם כל רכושו אינו עולה על אלף ל"י. הארנונה בעיר תהיה כפולה מזו שתהיה מוטלת על הכפר.

ש. דיין:

אני דורש שיקבעו את הארנונה בכפר לפי ערך הרכוש, ולא לפי השטח.

היו"ר ד. צ. פנקס:

אנו מחפשים דרך כדי להשיל את הארנונה בכפר, בלי להקים מנגנון מיוחד להערכות; לכן אנו רוצים לקשור את הארנונה למס קיים. ההצעה היא, שלגבי בניני משק נכפיל את המס החקלאי במידה מסוימת; לפי ההצעה הקונקרטית, יוכפל המס החקלאי ב-8. קבענו שלגבי בניני משק ישלמו לפי גודל המגרש שהבנין בנוי עליו, ולא לפי גודל הבנין. אם משק בנוי על שטח יותר גדול, הוא ישלם ארנונה יותר גבוהה, כשם שהוא ישלם מס חקלאי יותר גבוה.

ש. דיין:

אין כל הגיון בשיטה זו. אחרי הכל, הארנונה נקבעת גם לשם תשלום פיצויים. במקומות בהם האדמה יקרה ביותר, רוכזו המשקים על בסיס מצומצם יותר, מה שאינו כ"כ נוח. אולם, הכנסתו ורכושו של החקלאי אשר לו משק בטטה מצומצם בסביבת העיר, יותר גדולים לעתים קרובות מהכנסתו ורכושו של חקלאי בגליל או במקום אחר, אשר לו מספר דונמים יותר גדול, ובניניו השונים מפורזים על פני כל השטח.

אני חוזר ומציע, שהמס ייקבע לפי ערך הבנינים ולא לפי השטח שעליו הם ממוזרים, כי השטח אינו קובע דבר במקרה זה.

ד"ר הנמ"ן:
דבר זה יגרום לעבודה נוספת, כי המס החקלאי מוטל לפי השטח ולא לפי ערך הבנינים. בספרי הממשלה לא רשום ערך הבנינים, אלא השטח הבנוי, ללא פירוט הבנינים העומדים עליו. יהיה צורך לערוך רישום חדש.

פ. נפתלי:
הבנתי היטב את הנימוק שבגללו רוצים להשתמש במס קיים כבסיס, כדי שלא יהיה צורך במנגנון חדש. אולם, בקשר לבניני מגורים סטינו מן המס החקלאי, ואיננו משתמשים בספרי המס החקלאי. אני מבין, לכן, שטר דיין שואל, מדוע אי אפשר לעשות לגבי בנינים משקיים את אותו הדבר שעושים לגבי בניני מגורים באזור חקלאי. באמת יהיה זה מוזר, אם אנשים שונים יצטרכו לשלם סכומים שונים בהרבה, בגלל הפיזור או אי-הפיזור של בניניהם המשקיים. הייתי מציע שנהשב את הארבונוה לגבי בנינים משקיים באזור חקלאי, לפי השטח הבנוי באמת, כלומר, לפי השטח של כל הבנינים יחד.

שר האוצר א. קפלן:
במקרה כזה, יהיה צורך לקבוע את הארבונוה, לא לפי מס חקלאי, אלא לפי החישוב של החדרים.

א. הרצפלד:
כל בעל-בית וכל משק, יודע מה השטח העומד לרשותו, ואיזה בנינים יש לו. לאכרים מוכר המושג "מגרש". המגרש, וכן גם כל הבנינים-רשומים. יש אפשרות לקבוע את סכום הארבונוה לפי הערך הרשום של הבנינים, ערך הקנייה.

שר האוצר א. קפלן:
סכומי ההערכה יילקחו בחשבון בטעת קביעת הפיזויים. אם אנשים ימסרו הערכות קטנות, הם יהיו זכאים לפיזויים קטנים יותר.

פ. נפתלי:
הצעת שר הרצפלד אינה יכולה להתקבל, כי לפיה יצטרכו המשקים החדשים לשלם ארבונוה יותר גבוהה מהמשקים הוותיקים.

ט. דיין:
ישנם כפרים אשר בהם יש שטח מסוים, בנייה 5 דונם, של בנינים גדולים וחזקים; לעומת זאת ישנם כפרים אחרים אשר, בהם, על אותו שטח, בנויים בנינים קטנים וזולים. ערך הבנינים בשני המקרים הוא שונה מאד; ובכ"ז, בשני המקרים, הבנינים משתרעים על אותו שטח. מה איהיה הנוהג לגבי סוגים שונים אלה?

שר האוצר א. קפלן:
אני מציע למסור את הבירור הזה לוועדת מטנה, כי אנו לא נוכל לסיימו כאן.

היו"ר ד.צ. פנקס:
אני פטלים להצעה זו.
אני מבין שההערכות תהינה לפי השטח, או לפי היחידה.

פ. נפתלי:
כיון שהכדובר הוא בין כך בסכומים קטנים, אינני סבור שהכרחי לדייק עד הסוף בחישובים. אם נדייק יותר נדי, נגיע לטיכומים שלא יהיו לטובת החקלאות.

ד"ר לנדו:
הייתי מציע לקבוע שיעריכו את הארבונוה לפי שכר דירה פיקטיבי, שיהיה 500 פ"ר לשנה לל"ב לבל 20 מי"מ של בניני מסק, ולירה לשנה לכל הדר מגורים (ג"כ בהנחה שחדר אינו עולה על 20 מי"מ).

היו"ר ד. צ. פנקס: אם כן, יצטרך שר האוצר להוציא תקנות, ועל כל חקלאי יהיה להגיש הצהרה שתכיל את הפרטים הדרושים לשם קביעת גובה הארנונה שעליו לשלם. לפי החישוב שהוצע ע"י ד"ר לבדו, ישלם חקלאי שיש לו רפת גדולה ששטחה 40 ממ"ר, לפי שכר דירה של לירה לשנה. זה מעט מאוד. בעד רפת כזאת, תהיה הארנונה - 100 פר' לחודש.

ס י כ ו ם : נקבעה ועדת משנה, מורכבת מחברי הועדה: פנקס, נפתלי, הרצפלד ואפרתי, שמתפקידה לברר סופית את אופן הטלת הארנונה על בניינים מטקיים באזור חקלאי.
לגבי בנייני מגורים באזור חקלאי, נקבע שהארנונה תיחשב לפי שכר דירה של לירה אחת לחדר שאינו גדול מ-20 ממ"ר.

היו"ר ד. צ. פנקס: אנו עוברים לטעיף 5 (ב). אני מציע לקבוע בסעיף זה תאריך אחד בחודש אפריל, ותאריך שני בחודש אוקטובר, אשר בהם ימסרו האנשים הצהרות על המלאי שברשותם. יקשה על הסוחרים למסור את הערך המכסימלי של המלאי.

פ. נפתלי: אני מציע למחוק את המלה "מכסימלי", כי אינני רוצה לקבל הצהרות שאי אפשר יהיה לבקר אותן. אני הושג שאנו צריכים להדגיש פה, שתשלום הארנונה ישמש כבסיס לתשלום פיצויי המלחמה, כדי שאנשים לא יהיו מעוניינים להקטין את ההערכה.

היו"ר ד. צ. פנקס: אני מציע להוסיף שמי שלא ישלם ארנונה לא יהיה זכאי לקבל פיצויים. ההפסד לא יוכל להיות נערך ביותר מאשר העריך בעל הרכוש עצמו את רכושו, או ביותר משהעריך את הרכוש המנהל. המנהל צריך להיות מעוניין להעריך על פי האמת.

ס י כ ו ם : פעמיים בשנה, באפריל ובאוקטובר, תימסרנה הצהרות על שווי המלאי שברשות האנשים. בשעת תשלום פיצויים בעד נזקי מלחמה, לא יוכל אדם שרכושו ניזוק לקבל יותר מסווי המלאי לפי הערכתו. אדם שלא ימסור הצהרה, לא יקבל פיצויים בעד נזק מלחמה שייגרם לו.

היו"ר ד. צ. פנקס: אנו עוברים לטעיף 2 (ב). (קורא את הצעת ועדת המשנה בסעיף זה).

ד"ר מ. סנה: אני רוצה שהארנונה המוטלת על בניינים עירוניים לא תהיה שווה לכולם, אלא מודרגת, לפי שווי הבניין. הועדה עשתה צעד נכון וחשוב לגבי אומדן צודק של האוביקט. אולם, אני מציע שגם גובה האחוזים שישלמו, יהיה שונה, לפי ערך הבניין. אני מציע את הדירוג הבא:

לבנין שערכו עד 5.000 ל"י	לבנין שערכו 5.000 - 10.000 ל"י	לבנין שערכו למעלה מ-10.000 ל"י	
0,3%	0,4%	0,5%	(2) (א)
0,5%	0,75%	0,9%	(ב)
0,4%	0,6%	0,8%	(3)
0,4%	0,5%	0,6%	(4)
0,5%	0,75%	1,0%	(5)
0,5%	0,8%	1,0%	(6)

פ. נפתלי:

אין שעם לפתוח שוב בויכוח שכבר היה. גישת ד"ר סנה נכונה ועקבית לגבי מס מודרג. הגישה של החוק הזה, גישה שרוב הועדה הסכים לה, היא קצת שונה. אנו מקבלים את הרעיון כרעיון של בטוח קולקטיבי. יש מקום לתיקונים שקבלנו בקשר לאומדנה, אך אין מקום לדירוג שהוא הגיוני רק לגבי מס מודרג.

ס י כ ו ם : הועדה קבלה את הצעת ועדת המשנה, לגבי המפתח שלפיו תיקבע הארנונה.

ד"ר מ. סנה שומר לעצמו זכות הסתייגות, ומציע

את הטבלה הנ"ל.

נשמחה זכות הסתייגות למר רוקח, שהציע להתחיל

משעור יותר קטן - 0,3%.

א.מ. גניחובסקי:

בכל החוק הזה, ובבייחוד בסעיף 3 (הוצאה לפועל של מתשלומי הפיצויים), אני מציע שלא רק שר האוצר יהיה אחראי על בצוע החוק, אלא גם השר לנכסיה המלחמה. שני השרים ישפלו בחוק זה.

א. הרצפלד: אני מתנגד לכך ששני שרים יהיו אחראים לביצוע חוק אחד. התפקיד של השר לנכסיה מלחמה אינו

קיים יותר; הוא סיים את תפקידו.

אני מציע להחליט, באומן קונקרטי, מה אנו עושים בעת, למען תשלום פיצויים לאנשים המסכנים כבר שנים אחדות. ענין הארנונה נפוץ בארץ, וכל אחד שואל, מתי יקבל פיצויים בעד נזקים שנגרמו לו בעבר.

האם, אחרי שבקבל את החוק הזה, יהיה שר האוצר מוכן - לא רק בנוגע להקלאים; בענין זה אציע בוועדת המשנה פרופורציה מסוימת בין התשלום להקלאים ולכל הקלאים - להקטיב סכום מסוים לפעולה מיידית, בלי לחכות לתוצאות הגבייה?

ש. דיין:

האם "מלאי הקלאים" כולל גם אספקה לבעלי היימן? אם כן, האם אין כמות בינימלית שאפשר להחזיקה בלי לשלם עליה ארנונה? מה בטקרה שמחסן המלאי הובטח כבר בחברת ביטוח?

שר האוצר א. קפלן: ביטוח הכחסן בחברת ביטוח אינה שייכת ונה, כיון

שהיא חברה אינה מבטחת נגד נזקי מלחמה.

אם משקו של החלקלתי יעלה בערכו על 1.000 ל"י,

יבטח החקלאי לשלם ארנונה גם בעד האספקה לבעלי היימן.

הי"ר ד. א. פנקס:

פעולות המשרד לנכסיה המלחמה לא היו כמי שהיו מריבות להיות, ולא סיפקו את רצונו של הדם שרצה לראות בפעולת המשרד. כשדנו על התקטיב של השנה הנוכחית, הודיע שר האוצר כאן, - ואני הודעתי זאת בטמו בכנסת - שעד הודש אוקטובר, תודיע הממשלה על ריאורגניזציה של המשרד לנכסיה המלחמה. הבטחה זו לא קוימה. בקשר עם הארנונה, יש להחליט, מה מעמדו של המשרד לנכסיה המלחמה לגבי ענין זה. לפי המגמה המקורית, ולפי שם המשרד, היה צריך שפול בארנונה להיות בידי משרד זה; אך, מה שקיים אינו ראוי לסמו. משרד זה לא קבל אף פעם אמצעים מספיקים, על מנת לסדר את התשלומים לנכסיה. בוועדת המשנה שמענו את אנשי ירושלים. היתה הרגשה, שדוקא אנשים שהכנסותיהם נזדקקו בראשונה, כמו אנשי המרכז המסחרי, או אנשים שרכושם הלך לאבוד, כמו אנשי בנה-איתן, שכוונת שמעון-הנדיק, והעיר העתיקה - דוקא הם לא קבלו כל פיצויים. ועדת המשנה בקטה את האנשים האלה לסכס את תביעותיהם. ההתנהח בטטה זה, יצרה כעב כלתי ראוי; הניזוקים הנ"ל התארגנו ושכרו עו"ד שיעמוד בראשם.

כיון שקבענו שיובאו בחשבון התשלומים ששילמו

אנשים לקרן שבוסדה ע"י בנק אפ"ק, והפיצויים שניתנו כבר לאנשים,

הרי יש לכניס בחשבון גם את הסכומים אשר שולמו להקלאים עד עכשו.

הקרן אריכת להחזיר לממשלה את הסכומים ששולמו.

אני מקווה שהדיר הנמנן ודיר לנדו, ינסחו את החוק בהתאם לדברים שבאמרו כאן, כדי שנוכל להעביר אותו לכנסת. כן אני מבקש את דיר לנדו, לעשות הערכה, לפי תדרגות שבקבעו, מה הטכום שתכניס הארנונה, בהנחה שייכנסו 100 אחוזים במשך השנה.

ועדת המשנה ששפלה בארנונה סימה את עבודתה. היא היתה ועדת אד-הוק לגבי התשלום לחקלאים, ואח"כ, לגבי ניוזקי ירושלים. אינני רואה אותה כועדת מתמדת לטפול בארנונה.

דיר הנמנן: אם רוצים לתת אפשרות להתחשב בתקנות בתשלומים שהניזוקים קבלו, הייתי מציעה להוסיף בסעיף ד(3): "כללים לתיאום בין תשלומי הפיזויים, ובהתחשב עם התשלום שנתקבל ע"י הניזוק".

שר האוצר א. קפלן: בדעתי להקים ועדה צבורית ליד הקנהלת הקרן המיוחדת. אני חושב שכריא שפעולה זאת לא תהיה פעולה אדטיביסטריטית גרידא, ושתהיה הטגחה צבורית בדברים אלה.

בקשר למשרד לנפגעי המלחמה, האמת היא שהממשלה קבעה ועדה לטפול בשאלה זו. הועדה צריכה להגיש דו"ח. אני חושב שדו"ח נגיע להסדר בענין זה.

כאשר בא למשרד אחד ענין הנוגע למשרד אחר, מתיעצים בין כך במשרד זה. אינני יכול לקבוע כרגע את תפקיד המשרד לנפגעי מלחמה, אם כי יש לי דעה ברורה בענין זה. הממשלה הציעה שהוק הארנונה יהיה בטפול האוצר. אם יהיה צורך להתיעץ עם משרדים אחרים יעשו זאת בין-בין.

נדמה לי שהאינפורמציה בדבר ניוזקי ירושלים אינה לגמרי מדויקת. אין זה נכון שאנשי העיר העתיקה לא קבלו כל כספים. אני מוכן להביא את המספרים, כמה כסף הוצא על אנשי העיר העתיקה, הן לצורכי יום-יום, והן לעד הרכוש שאבד. בנוגע למרכז המסחרי היה ענין אחר. הם באו אלי בהצעה מסוימת, ואני קבלתי אותה. כבראה שיעשו להם לא להסכים, מכיון שאם אני הסכמתי להצעתם, היו להם בודאי סיכויים יותר טובים. ההצעה היתה שביחד עם הלואה והסכון בירושלים, ועם קבוצת בנקים, נאפשר להם הלואות, נסתתף בחלק מהכסף ונקח על עצמנו ריזיקו. אין זה מוצדק לומר שלא נעשה דבר בקשר לאנשי המרכז המסחרי מכיון שאם לא נענינו לבקשתם.

אינני יכול לתת כל התחייבות, טאשלים סכומים על השבון חוק הקובע שהכנסות תתחלנה לבוא בשנה הבאה. עכ"פ, לא אוכל להתחייב להוציא כעת סכומים גדולים של כסף. הכנסת אישרה סכום מסוים על השבון הארנונה, ואני הוצאתי אותו. אין לי יפוי כוח לתת כסף. בתקציב השנה הבאה תהיה החלטה בקשר להוצאה. אינני יכול לפעול כעת, כאילו היו הכנסות. דברים קטנים, אפשר יהיה לסדר.

היור ד. צ. פנקס: לפי חומר שהוגש לי, הוגשו ע"י ניוזקי העיר העתיקה 947 בקשות שונות בסכום של 850,000 ל"י. נענו: 371 בקשות, בסכום של 25,000 ל"י. נוסף לכך, ניתנו הלואות בסך 6305 ל"י.

א. הרצפלד: הוטל בזמנו על 3 אנשים מחברי הועדה לברר את ענין ירושלים. אני מציע שועדת משנה זו תבדוק את החומר, ותגיש הצעות.

סיכום: מר גניחובסקי שופר לעצמו זכות להסתייגות ומציע שביצוע החוק הארנונה לפיזוי בזקי מלחמה יימסר לשר האוצר ולשר לנפגעי מלחמה. חוק הארנונה נמסר למנסחים לניסוח טופי, לפני הבאתו לכנסת, בהתאם להחלטות הועדה.

ב. ערבות ממשלתית להלוואה שתלתן לחברה ממשלתית ע"י חברת "אמון":

היו"ר ד. צ. פנקס:

שר האוצר הציע לאפשר לממשלה לתת ערבות עבור הלוואה אשר חברת "אמון" באמריקה תיתן להברה ממשלתית, בסכום של שני מיליון דולר, לשם שכון עוליים. עוד לא ברור, אם הברה זו צריכה להיות מאושרת ע"י חוק בכנסת, או שעליה להיות רשומה אצל רושם החברות. בשמה של הברה זו יירשמו בטבו מספר בניני עולים אשר הוקמו ע"י משרד העבודה. על בתיים אלה, תיתן חברת "אמון" משכנתאות למספר שנים - 4 או 5 שנים. היא תיתן 40% מערך הבנינים, ברבית של 4 1/2%. הממשלה צריכה להיות ערבה שהמשכנתאות תולמנה בזמני הפרעון, ושתמורת הכסף שיתקבל בל"י, יועברו לחברה - דולרים. כדי שערבות זו תאושר, צריכה להיות בועדה החלטה פה אחד.

ד"ר מ. סנה:

מה יהיה ההון היסודי של החברה? האם יהיה לה הון אחר מלבד 2 מיליון דולר אלה? מה הם הסיכויים להרחבת החברה?

אני מבין שאין לעכב את הפעולה הזאת. אולם, מבחינת הפוליסי של הממשלה, הייתי שואל, איזה הגיון יש ביצירת חברות רבות? קיימת חברת עמידר. אני מבין שצריך לברר את עניני עמידר. אולם, האם בגלל הוסר בהירות בעניני עמידר, צריך להקים חברה חדשה?

א. בן-אליעזר:

הייתי רוצה ג"כ לקבל תשובה על שאלותיו של ד"ר סנה. האם הממשלה החליטה לקחת הלוואה כדי להקים חברה, או שהיא החליטה להקים חברה מפני שהיא תקח הלוואה?

י. אפרתי:

עד כמה שהבינותי את דברי שר האוצר, מתכוננת החברה הזאת להמשיך את פעולתה בגבולות של 10 מיליון דולר. לכן אני מציע לאשר כעת ערבות על חמשה מיליון דולר, כדי שלא נצטרך לחזור לדיון נוסף בענין זה בזמן הקרוב.

שר האוצר א. קמלן:

ברגע זה, אינני חושב להקים חברה עם הון גדול, דוקא מתוך אותו הגימוק, שטרם נסתיים הבירור בענין עמידר. אינני רוצה להקים חברה גדולה, כל זמן שלא יתברר טופית, מה יהיה עם עמידר.

למעשה אני מטקיע בהברה מכספי תקציב הפיתוח. כוח החברה הזאת אינו בהרבה, אלא במשכנתאות שהיא תמסור על הבתים, ובערבות הממשלה. חברת "אמון" אינה דורשת שאנו נתחייב לכך שבעלי המשכנתאות ישלמו את הכספים; היא פסתפקת בזה שאנו נהיה ערבים בעד התשלומים המגיעים לה.

הייתי מציע שהועדה תבדוק פעם את עניני עמידר. אין אני מציע שהחברה החדשה שתוקם תהיה חברה בונה בתים, אלא אני מציע שזו תהיה חברה גובה ושופרת על הבתים. נכון הדבר שבפידה מסוימת מוקמת החברה לרגל הלוואה זו, כי ההלוואה אינה יכולה להינתן באופן ישיר לממשלה. הממשלה מקבלת את הכסף, כאילו במישכון הבתים באמצעות החברה שהיא מקימה.

יתכן שלא יתנו לנו יותר כסף. בשביל החברה יהיה זה יותר טוב אם נאשר 2 מיליון דולר שקבלנו, ונאמר שאנו מוכנים טכונים נוספים. אטנם הרבית גדולה במקצת. אולם כדאי מאוד לקבל כמה מיליונים דולרים, רק לרשות הממשלה, בכסף מזומן. אני מסכים להצעת מר אפרתי, לקבל החלטה על 5 מיליון דולר.

ט. כ"ר:

הוחלט פה אחד, שהממשלה תהיה רשאית לתת ערבות על סכום של עד 5 מיליון דולר, שיינתן כהלוואה ע"י חברת "אמון" באמריקה, לחברת השכון הממשלתית הועמדת להיות מוקמת עבור שכון עולים. ההלוואה תשתי לתקופה של עד 5 שנים, ברבית של 4 1/2%.

ג. מתן ערבות להלוואה לטוכנות היהודית:

היו"ר ד. צ. פנקס:

באחת הישיבות הקודמות, ספר טר האוצר שהטוכנות אינה מסיגה את ההלוואה שחשבה להשיג, להקמת המעברות. אנו נחנו ערבות על 2 1/2 מיליון ל"י, ומיליון ל"י מכספי הפיתוח, לשם הקמת המעברות. הטוכנות רצתה לקבל הלוואה מבנק אפ"ק, ולשעבר, כבטחון להלוואה זו, את שכר הדירה שהיא יכולה לגבות במעברות האלה שהיא תקים. הועדה ההליטה שטר האוצר ואנכי נברר את הפרטים עם סר האכ"ל. התברר לי אתמול שבאמת גובים שכר דירה עבור כל הצריפונים, הפחונים והאחילים. שכר דירה זה טובדק, כל זמן שהאנשים עובדים ויכולים ל שלם, ובזמן שהם מקבלים את השירותים המוניציפליים שצריכים להינתן. הבנק אינו מסכים לתת את ההלוואה הזאת, אלא אם תינתן ערבות הממשלה. הטוכנות רוצה לקבל את הטכום בתשלומים, לתקופה של 10 שנים; אולם, אני טבור שיקצרו את הזמן. אם יאפשרו כעת הקמת עוד מעברות, יאפשר הטכום של מיליון ל"י להוציא עוד כ-12 אלף נפש מן המחנות, או לקלוט ישי למעברות אנשים במספר כזה. אני מבין שפרוצט זה ילך ויימשך, הואיל והעליה צריכה להמשיך. אני מתאר לעצמי, שבתקציב לקליטת העליה אשר יהיה ברשות הממשלה או ברשות הטוכנות והממשלה בטכום הבאה, נצטרך להביא בהשבון טכום להקמת מעברות, או להקמת טכונים בצורות שונות. אם נאשר כעת את השבבות על מיליון ל"י, לא יהיה צורך לשוב ולדון בחלק זה של הכעיה עד לתקציב השנה הבאה.

א. מ. גביהובסקי:

אני מאשר על כי אחיה נאלץ להתנגד להצעה זו. שר האוצר הודיע לנו בטבוע שעבר שאנשי הטוכנות יבואו לוועדה. הם לא באו. אני מבקש את היו"ר להזמין אותם.

אני מתנגד להצעה זו, כי ראיתי בעיני מה נעשה במעברות, ראיתי דברים העוברים כל גבול של מוסר אנושי. הטוכנות הקימה 107 מעברות, ביניהן כ-70 זתיות. הטוכנות שלחה למעברות דתיות אלו, מנגבון הסורכב אולי טאנשי מפלגה מצוינים, אולם, אנשים המשתכשים בשיטות של הטלת שחד וכפייה, שיטות שאין דוגמתן בהיסטוריה העברית. אני מאשים בזה את אנשי הטוכנות.

כיון שהכסף טמציצים עכשו לערוב לו, מיועד להקמת מעברות חדשות, אינני יכול להסכים לתת אותו; לא אתן את ידי לדבר הבלתי מוסרי שהממשלה עושה. אני רוצה שאנשי הטוכנות ימטוו לנו דו"ח, ויענו על השאלה: מדוע מנגבון המעברות - אשר לא חסר בו בזבז - צריך להיות מורכב כך שתהיה הסתלטות על יהודי המעברות המומללים.

אני יודע שהוחלט בוועדה זו, על הקצבת 12% מהכסף המוצא לבניני עולים, להקמת בניני דת. שר האוצר הודיע שטר הדתות יפקה על ועדה מיוחדת שתטפל בענין זה. אולם, משרד העבודה ומטרדים אחרים קובעים בעניני דת. אין במעברות צריפים מיוחדים לבתי-טבטת. אם ראש עיריית בני ברק בא ומודיע שהוא מעונין לקלוט אלף אנשים דתיים, זורקים אותו. אין בותנים ליהודים דתיים להכנס לדגניה. במקרה, יש ע"י דגניה אחוז טטוים של יהודים דתיים. עושים ליהודים אלה צרות, בעניני חנוך ובענינים אחרים. הטוכנות לקחה 1,500 ילדי אשכנז עירק, שעדיין אינם יודעים מה פרוש "מפא"י או "מפ"ם", יטר לקבוצים. שר המשפטים אמר שהממשלה דנה בענין זה. עברו שני חדשים מאז; מה היתה מסקנת הדיון הזה?

קיימת מפקדה מיוחדת לדברים אלה. אינני יודע למה עושים את הדברים האלה. אני בעצמי טדלתי בפעם קודמת, כאשר דנו על מתן ערבות לטוכנות, את הברי טיעת הירות, להסכים למתן הערבות. כעת, אינני יכול להצביע בעד מתן ערבות זאת. מצד אחד זוהי מצוה גדולה, אך מצד שני, אני מרגיש שאעשה עוול, אם אתן ידי לטוכנות. אם יש במעברות יהודים דתיים, מדוע לא ישלחו אליהם אנשים וטנהלים דתיים?

א. הרצפלב:

ברצוני להגיד לפר גניחובסקי, שיכול אני להשמיע כאן דברים כנגד מה שהוא אמר. האם ועדת הכספים צריכה לשפל בעניינים אלה? השערות פוטרות לטישם הדברים שטניחים כאן על השולחן. אם ועדת הכספים קובעת בעניינים אלה, אני אדרוש דיון מקיף, כדי שתוכל הועדה לבדוק את אמתות הדברים שנאמרו כאן. אני יודע מה געשה. אני מכיר אחדים מן המקרים שדבר עליהם סר גניחובסקי. לא אקבל את סר גניחובסקי כאמטורפוס לדעת למידת וצורת הדתיות שלי; לא התחייבתי לכך. באו אלי אנשים שאינם מנשי מפא"י או מפ"ם, אנשי מבואות-ביתר. נקודה זו נמצאת ליד הגנול, ואנשיה חיים בתנאים איומים. הם אמרו לי שמתנהלת אינקוויזציה מטעם הדת, מטעם משרד הפנים. לא חשבת להביא את הדברים הנה, כי פנור הייתי שהם אינם שייכים לוועדת הכספים. אני מביא את הדבר, כיון שמר גניחובסקי מדבר כאן, ובצורה זו, על עניינים אלה. אי אפשר להגיד על בי"ם דתי שהוא אינו דתי, כיון שאין עליו גושפנקה של הרב הרצוג. סמתי צריך אני להשמע למר גניחובסקי בענייני דת? הייתי אתמול בכסלון; יש שם בית-כנסת. כיון שאין שם בניינים במידה מספקת, ש אמרו להם שיעבירו חלק מן המשפחות למקום אחר. יש שם בית-כנסת. הצעתי לאנשי המקום שבית הכנסת, אשר מתפללים בו בבקר ובערב, ישמש במשך היום כבית-ספר, עד אשר יהיה בית-ספר לאחוד. הם לא הסכימו, אינני יודע מדוע. אולם, כשהייתי שם אתמול, התברר לי שמשפחה אחת פלשה לתוך בית הכנסת. בגלל הויכוח על העברת המשפחות העודפות, החליטו תושבי המעברה לפלוש לכל המוסדות במקום, וגם לבית הכנסת. כעת יבוא מר גניחובסקי ויצעק חסם, כי אין בית כנסת בכסלון. בשבילי, כל יהודי הוא בחזקת כשר, כל זמן שלא הוכח ההיפך. נדמה לי שהפקידים בטוכנות יודעים לא לנגוע בשאלה עדינה זאת של הדת. צאו למעברות, וראו מה עושה שם משרד הדתות, האם הועדה צריכה לשפל בכל זה? אני רוצה להתיר את הרצועה ולברר את דברים עד הסוף, כדי שמר גניחובסקי לא יביא מדי פעם דברים שאינם נכונים לשלחן זה.

א. בן-אליעזר:

אני מקפה שלא ניכנס לוויכוח על הכפיה הדתית, כי בעיה זו תועמד בולגאי לדיון בכנסת בזמן הקרוב. הנידון הוא בשאלה שהובאה בפני ועדת הכספים פעמים מספר. אמנם, מתוך רצון טוב, פארנו בעבר את השאלה בדרכים שונות, כדי שתהיה הצבעה פה אחד. כשהסדור היה בסכוסים גדולים ורציניים בקשר עם שאלה רצינית כמו שאלת המעברות, לא רצינו להפריע לפעולה, והיינו מוכנים לצאת מן החדר בזמן ההצבעה. אולם אם כל הרצון הטוב, יש להגיע לפידור העניינים האלה, אחת ולתמיד. גם היחס מצד הממשלה, ואי-קיום הבטחותיה שהענין יבוא לדיון סופי, הגיעו לשיא, ואי-אפשר לתת למצב זה להמשך. אתם יודעים שציבור גדול בארץ חושב שהיחסים בין הסוכנות והממשלה, בעיקר בעניינים הכספיים, אינם כפי שהיו צריכים להיות. אנו רואים את כספי הסוכנות כראות כספי הממשלה - כספי העם. אין זאת אומרת שדוקא הסידור שאני מציע הוא פידור צורק; אבל אני רוצה שיהיה דיון ותהיה החלטה, מהו הסידור ומה היא השיטה. הממשלה והסוכנות מרשות לעצמן קצת יותר מדי, בהחליטן על דעת עצמן סי זכאי ומי אינו זכאי להשתתף בבנין הארץ, לאו דוקא מבחינת הפרט, אלא מבחינת התנועות. הכח הקובע הוא הכח הפועל בארץ ועושה את אשר עושה, ולא דוקא יחסי הכחות בתוך ההסתדרות הציונית. אני מצטרף לדרישה להזמין את אנשי הסוכנות לוועדה. בתור נציג הציבור, יש לי זכות לשטוע, מה הם הנימוקים המחייבים החלטה זו או אחרת. ישנו שטח גדול מאוד, שנקרא שטח יהדות ארצות-הברית. גם בתור אופוזיציה, איננו סעוניינים להעביר לארצות-הברית את המחלוקת הקיימת בארץ, על כל פנים, לא באותה חריפות שהיא קיימת בארץ - אם כי חובתנו להסביר ליהדות אמריקה את המצב בארץ. אולם אנו יודעים את הלחץ, את התנאים, את חשיבות תפקידיה של יהדות אמריקה, ואין אנו מעבירים דברים רבים. אולי זוהי חולשה מצדנו כאופוזיציה, שאנו חוששים, שמש נפריע ונזיק. אולם העניינים מרחיקים לכת יותר מדי, ואת חולשתנו מנצלים בצורה לא נאותה. השאלה, אם תנועתנו יכולה לפעול בארצות-הברית או לא, יכולה לקבל תשובה רק מהבשה אחורה מספר שנים.

הפעם לא אצא מן החדר ולא אמנע, עד שאקבל סיפוק. רוצה אני להעמיד שאלות בפני אנשי הסוכנות, בנוכחותם. אני רוצה לדעת באיזה זכות הם קובעים דברים שהממשלה צריכה לקבוע.

ד"ר ס. סנה:

אני סוכרר להעיר לתוכן ומגוון הנירוד, כפי
אצאצאא שמהלים אותו סזד אחד מר גניחובסקי
ומזד שני מר בן-אליעזר. אני מבחין בין התפקיד ותחלית של כל מוסד. אני
רואה את הכנסת כבטה המתאימה להבעת דעות בענינים כלליים. לוועדת הכספים יש
תפקיד חשוב, אבל מוגדר ומצומצם. אין זה מנהג טוב, אגב דיון על ערבות, לעורר
שאלת יחסים ומדיניות של הנהלת הסוכנות, שבה מצב מר גניחובסקי כראוי.
אילולא היה מר גניחובסקי מיוצג בהנהלת הסוכנות, הייתי מבין שאין לו כמה אחרת
להשמיע את דבריו. אין לקשור את חברים האלה בהחלטה המחייבת הצבעה פה אחד,
כאמצעי לחץ. גם לנו יש טענות להנהלת הסוכנות | אולם איננו יכולים לעשות את
הלחץ כאן. טענותינו יותר חשובות מטענותיהם של מר גניחובסקי ומר בן-אליעזר.
אני רוצה לפנות לנוהג הטוב, ולבקש את החברים לדון על ערבות בסקנון נכון,
בפרט כאשר המדובר בדברים שבין כך יסתימו באישור, מכיון שאין כל ברירה
אחרת; כל השהיה היא פשע.

בשפה שעברה דרשנו הפזר ותיאום בין הסטלה
והסוכנות. קיימת ועדת תיאום שמר גניחובסקי מיוצג בה, ואני איני מיוצג.
אינני עושה את הוויכוח בענינים אלה בוועדת הכספים. בתקציב המדינה צריך להיות
ברור, מה מכניס תקציב הסוכנות לאותם התפקידים שאנו מטלאים. דרשתי שלפני
שנת התקציב הכאה צדע בדיוק כמה משתתפת הסוכנות. על זה צריך להיות דיון
מסותף. אם רוצים להציג תנאים, יציגו אותם, אך לא כאן.

אני תוסך בדיון עם חברי הסוכנות, בלי שייכות
לענין קונקרטי זה. לכן אני מציע לאשר את הערבות הזאת, ויחד עם זה לקבל
החלטה שתוך זמן קצוב יתקבל בירור עם אנשי הסוכנות, להסדר היחסים הכספיים
לשנה או שחצי שנה, כדי לנסה לפנינו, ולא גרון באופן מקוטע, בלי שתהיה לנו
תמונה ברורה, לקראת מה אנו הולכים, לפחות לתקופה של ששה חדשים. האם ועדת
הכספים יכולה להיות השופטת לעניני דת? אין להביא הנה הדים מן הדיונים והוויכוחים
בקואליציה.

ד"ר בדר:

יש לנו תקציב בסחון סודי. אמנם אני חולק על
כך שתקציב זה ישאר סודי לעולמי עד, אבל
נתקבלה החלטה ויש לשמור עליה. אולם יש לנו עוד אצאצא תקציב שהוא למעשה
סודי, תקציב המדינה לשיכת בעבודות הסוכנות היהודית. בתקציב זה הקציבו לעת
עתה בין 15 עד 20 מיליון ל"י. אני שומע שיותר; זו הוכחה לכך שתקציב זה הוא
למעשה סודי, עד כדי כך שגם איש בקא/ במספרים אינו יודע אותו. אנו מלבישים
את התקציב הזה בצורת ערבויות וכו', אולם זה תקציב. אנו מחליטים על תקציב
זה לא לפי תכנית מסוימת, אלא מדי פעם בפעם, מיליון פה ומיליון שם. כשהמדינה
עושה דבר כזה בצורה זו, טוטלת אחריות כגדה על ועדת הכספים. אנו משתמשים
בסמכויות שונות שבעצם לא ניתנו לנו, על כל פנים שלא היא אצאצא בכוונת הכנסת
לסטור לנו. הציבור אינו יודע על כך, ונדברים בעשים בחדרי חדרים. האם תקציב
זה יכול להיות סודי כמו תקציב הבטחון? כלם יודעים, שאם כל החריפות שבדברי
בכנסת, לא אני דברתי על האינפלציה. אולי כדאי שדברים עדינים כאלה ישארו
בחוך הועדה ולא יהיה עליהם דיון בכנסת. אולם, אם אנחנו מחליטים להשאיר את
הענין בוועדה, צריכה להיות מדי מסוימת של הגינות הדדית. אי-אפשר לגרוש משהו
מן הציבור, ולדרוש מאותו זמן שהוא ישמור על הקו והשיטה מבלי להאונן בפומבי.
במת הכנסת היא הטקום המתאים כדי להרים את קולנו. בענין הסוכנות, יתרנו למעשה
על במת הכנסת במשך שנתיים, ואיש אינו מחשיב זאת. שום אופוזיציה בעולם לא היתה
סתנהגת כך, נכון הדבר שהיו להתנהגותנו סבות רציניות, אבל לכל דבר יש גבול.
הוצאנו עשרות מיליונים צירות בתור תקציב קבוע, בכסף אשר אינו מהווה אשראי
למעשה, כי הסוכנות לא חשלם את הכספים האלה שניתנו לה על סמך שטרי סקרקעים,
אלא תוסיף לדבוש כספים. אם ועדת הכספים מקציבה סכומים כאלה, עליה לדעת מה
נעשה במוסד הזה. אנו דנים על הנעשה במשרדים אחרים, אך איננו דנים על הנעשה
במשרד זה ששמו סוכנות, אשר תקציבו מכספי העם יותר גדול מאשר כל משרד אחר,
אולי מלבד משרד הבטחון.

באזירה כזאת, איננו יכולים להמשיך את השותפות
שהיא בלתי חוקית ומלאת אחריות. דרוש דיון מקיף ומעמיק על כל הבעיות הקשורות
בענין. השאלה, אם הדיון יהיה כאן או בציבור, תלויה ברצון הרצב. אני מתפלל
שאיש אינו מודה בכך שעשינו ויפורים שרחיקים לכת מנקודת מבט מפלגה אופוזיציונרי
מקופחת בסוכנות. להיפך, מנצלים זאת לרעה. הפעם הגענו עד הגבול.

ד"ר פורדר:

אני תומך בהצעת ד"ר סנה, ומציע לאשר את הערבות, ולקבוע, לא יאוחר מבעוד שבועיים, פגישה משותפת בין ועדת הכספים הסוכנות. אין לנצל את העובדה שמישהו, בתור יחיד, יכול לעכב החלטה; זה לא לכבוד חברי הועדה. אני מוכן לתמוך בכל דיון ובדיוור, ולכן אני דורש שהבירור יתקיים בזמן הקרוב ביותר. אולם, אינני מבין, מדוע, בשעה שכלם דורשים עליה מכסימלית, מנסים לעכב פעולה כזאת. למר גניחובסקי יש חבר בסוכנות, שהוא אחראי לענין זה. אם דורשים מאתנו אמצעים סינימליים לקליטת עליה, עלינו לתת אותם. אינני רוצה לנהל את הוויכוח הכללי כאן. אני רואה בדאגה רבה את המדיניות הזו, של דיבור על הנחיצות הרבה בכספים מאסריקה, אצא צאָ ושל יצירת מסברים בארץ. הייתי באסריקה בזמן המסבר האחרון, וראיתי איזה רושם עשה הדבר על יהודי אסריקה. אנו צריכים לדבר עם אנשי הסוכנות ולברר את כל הטענות על כל היקף היחסים ביין הסוכנות והממשלה בעניינים כספיים. אין זה הסכום האחרון שהועדה תאשר לסוכנות ועוד תהיה לחברים המתנגדים להצעה, אפשרות לא להסכים לערבות.

ש. דיין:

אינני מקבל את הוויכוח שהתפתח כאן, כי הוא אינו צודק כשהוא נעשה בוועדת הכספים של הכנסת. הכנסת קבלה חוק שבות. אנו שומעים על 35 אלף איש הנמצאים במחנות, ואינם ניתנים לכל סידור אחר, והסוכנות מחזיקה אותם. זוהי הוצאה תמידית ואולי נצחית. אילו היו באים ואוסרים לוועדת הכספים, לקבל על עצמה את הטיפול באנשים אלה, אינני יודע איך היינו עושים זאת. ברור שצריך להיות הסדר היחסים בין הסוכנות ובינינו; לכך יש לא רק ועדת הכספים של הכנסת, אלא גם הקונגרס הציוני ומוסדות אחרים. מדברים פה על גתיבה. מי נותן? למי אתם גותנים? אנו החלטנו להעלות יהודים, ואנו גותנים את הכסף לתפקיד זה, אלא שהתפקיד מבוצע על-ידי מוסד אחר. אינני מבין מה פירוש "גרשו מהציבור". אתם הוצאתם את עצמכם מהסתדרות הציונית, ואף אחד לא גרש אתכם. אתם יכולים לחזור. הדברים האלה יבוררו בקונגרס הציוני. ספק אם ועדת הכספים תסכים לקבל את עצמה את הטיפול ביושבי המחנות. אנו רוצים שהמשאבה של המגביות תמשיך לפעול, ולא נבטל את המוסדות הציוניים.

חברי הכנסת ואנשים מהמפלגות הדתיות מקיימים מגביות נפרדות, ומזיקים על-ידי כך לסגבית המיוחדת, ואחר-כך הם באים בטענות. לא נקבל אפוסטרופסות של רבנים בארץ הזאת, ולא נקבל את דברי גניחובסקי. אנו לא נקבל את החלוקה הזאת, שאנחנו נשלח אנשים ומדריכים, ויבואו רבנים שיהיו אפוסטרופוטים על מדריכים אלה. אנו רוחניים כמובן. אינני מקבל את זכות הבכורה של הרבנים. יש כר נרחב לפעולה; יש נקודות ומעברות של המזרחי והפועל המזרחי ואגודת ישראל, ואתם יכולים לשלוח לשם את אנשיכם. אנשים בנאקודת לא דתיות הוכיחו את כחם ואת לאוטיותם לא פחות מהרבנים של גניחובסקי. וגם להם רגשי דת, אלא שמר גניחובסקי אינו מבין אותם.

י. אפרתי:

אינני מבין את הנעשה כאן. לפני שבועיים התקיימה ישיבה שקטה, וכלם החליטו פה אחד שמיפיים את כחם של שר האוצר ויושב-ראש ועדת הכספים לברר כמה עניינים, כמה פרטים מעשיים, עם אנשי הסוכנות. הוחלט שביגתיים תמשיך הפעולה. ופתאום, כניגוד למה שדובר, באים עם כל הדיבורים האלה היום. אין לקשור את המסרה הקונקרטי הזו עם כל העניינים החשובים. לא כאן נברר את ענייני ההסתדרות הציונית. לקראת תקציב השנה הבאה תהיה לנו האפשרות לברר את היחסים הכספיים בין הממשלה והסוכנות. כל דחיה לאחד התחלת הפעולה אינה מוצדקת. יש לאשר את הערבות הזאת, ולהשאיר את כל יתר הדברים להזדמנות נמוצה יותר.

א. בן-עלי עזר:

ברצוני לדחות את ההנחה שענין זה אינו ענין לוועדת הכספים. מעליתי את שאלת היחסים הכספיים בין הממשלה והסוכנות בעיקים רבות, ולא עשיתי זאת כאת באופן פתאומי. כן אני דוחה את ההנחה, כאילו אלה שהצביעו בעד חוק השבות צריכים לקבל הסכם קיים בעניינים סגורות, ולקבל את ההנחה כאילו זה ההסדר היחידי ההכרחי. אני משוכנע שסידור מתאים יותר למציאות יאפשר עליה יותר גדולה. אשר לכבוד, גדמה לי שר"ד בדר ואנכי ויתרנו כל הזמן על דברים הנראים בעינינו כעקרוניים. אין אנו רוצים לדחות פעולות, וויתרנו כל הזמן מתוך רצון לעזור לעניינים דחופים.

בן-אליעזר:

הענין קשור לוועדת הכספים, כמדובר על כספים הנאים אל הארץ ועבור הארץ. גם כספים הנאספים בגולה הם כספי העם. אם ישנן טענות נגד השיטה הקיימת, מתפקיד ועדת הכספים לברר אותם בצורה המתאימה ביותר. כמשך שנים אתם באים ואומרים שאנו מזקים למגבית; אך באותו זמן אתם סופיעים בעד מגביות עצמאיות משלכם. אנשים רשפיים שלכם משתתפים במגביות נפרדות. האם אינם ספריעים למגבית? בעבר הוכחנו יחס טוב, ואני מבקש את שר האוצר להבין אותנו. אני מוחה על הניצול לרעה של היחס הטוב הזה. כשאנו יכולים להודות שאין הפליה בשטח מסוים, אנו עושים זאת. אנו מודים שאין כל הפליה בשטח ההתישבות. אנו רואים בזה דבר הגון. אני מוחה על ההנחה, שכאילו איננו מבינים פתאם את הצורך בעליה ובמעברות. אני שמח מאוד שהמדובר הפעם הוא רק במיליון ל"י ולא ביותר; אילו המדובר היה ביותר, היה לי יותר קשה לאגיד את אותם הדברים שאמרתם. כשהמדובר במיליון, אני יודע שיסתדרו.

הי"ר ד.צ. פנסם:

לדעתי החוק הקובע שיש צורך בהצבעה פה-אחד של כל המשתתפים, הוא חוק נפסד. חוק זה נתקבל בכנסת בסוף המושב הקודם. לו הייתי משתתף אז בישיבות, הייתי יוצא נגד חוק זה. אני מתפלא שהרוב בכנסת קבל אותו, ולדעתי יש לשנותו. על כל פנים, לא התכוונה הכנסת אלא, על-ידי חוק זה, לתת אפשרות ללכל חבר ועדת הכספים להשתמש בו לא לגופו של דבר, אלא בעקיפין, כדי להשפיע על עניינים שונים. אינני אומר זאת לגנותו של גניחובסקי, כי כל חבר היה הולך באותה דרך אילו היה הדבר נוגע לו. לצבי הטענה שתקציב הקליטה הוא סודי, ואנו מספלים בו קטעה קטעה, ברצוני להגיד שתקציב הקליטה, עד כמה שהוא משתלש על-ידי הממשלה, איננו סודי, והוא סופיע בתקציב הפיתוח. ייתכן שהוא תקציב רע, אך הוא אינו סודי. יש להודות על כך שאין לממשלה ולמדינה רשות לשלוט על תקציבי הסוכנות. מי שטוען שהסוכנות היא מוסד של המדינה, איננו צודק. תקציב הסוכנות הוא תקציב עם ישראל, שהוא גוף משפטי ומוסרי אחר מהמדינה. איננו צריכים להתערב בקביעת תקציב הסוכנות; אצאיש מוסד תיאום שעליו לדאוג לכך שלא יעשו פעמיים את אותו הדבר, ושלא יסטכו אחד על השני, ויזניחו בצורה זאת פעולות. אני סתאר לי שמוסד התיאום פועל כראוי.

לפני שנצביע על תקציב המדינה, עלינו לדעת מה יכולה הסוכנות לעשות בשטח העליה, כדי שנודע מה עלינו לעשות. עם ישראל אינו פזור סלעזור לעללה. כל עוד לא יקבע הקונגרס לבטל את הסוכנות, אין לנו זכות להתערב בענין זה.

אולם אנו נדרשים מידי פעם לעזור לסוכנות. זה אינו רצוי, אולם זה נובע מתוך אכזבות של הסוכנות מעם ישראל. עד עכשיו נגשנו לסוכנות עזרה רק בצורת ערבויות. לדעתי השילוב הזה, של עזרת המדינה לסוכנות על-ידי סתן ערבויות, הוא בלתי רצוי באמצע השנה. מה שעשינו עד עכשיו היה אצא סוצדק. אני חושב שהכסף יוחזר, והממשלה לא תצטרך לשלם אותו מכיסה. אם היא תצטרך לשלם מכיסה, יוכנסו הסכומים לתקציב.

אני מוכן להסכים לתת את הערבות, כי אני מחשיב את הקטת המעברות. לו היה המצב טוב יותר, היינו יכולים לבנות בתים. מכיון שאיננו יכולים לבנות בתים, נעשה מה שעשו לפני 25 שנה יהודים בתל-אביב שגרו באהלים ובצריפים. זהו פתרון הסרחי בזמן של עליה גדולה. אינני מוכן לותר על עליה גדולה.

יש לציין בצער שאין היהודים יודעים לחיות ביחד במדינה זו בלי להתנגח ולהכנס האחד לנשמתו של השני. אינני אומר שיש פושעים וצדיקים. כלנו לא לסדנו לחיות בצוחא. לצערי אינני רואה רצון טוב סכל הצדדים. אני יודע שהשלטון במעברות איננו כפי שצריך היה להיות, ואני סאשים בזה את שר הפנים ואת הסוכנות היהודית. למה אסור לאדם להכנס למעברות? מדוע הפכו את המעברות למחנות-הסגר? כשם שלכולם יש אפשרות להגיד בתל-אביב את אשר הם רוצים, ולדבר כשם איזו מפלגה שהם רוצים, כך צריכה להינתן אפשרות כזו לכל אחד גם במעברות. כך צריך להיות בארץ דמוקרטיית.

היו"ר ד.צ. פנס:

סי זה "אנחנו"? אנחנו, פירושו המדינה.
סי שרואה אחרת חותר תחת קיום המדינה, בין
אם זה קיבוץ או מושב של "המזרחי" או של "השומר הצעיר" וכו'. לא ייתכן
להפוך את המעברות למחנות הסגר שהם מחוץ לשלטון המדינה.

פעם התפאר מר הרצפלד על שאנשי "תפרח" הם דתיים
יותר ממני. היתה אצלי אתמול משלחת של אנשי "תפרח"; אמרו להם לקבל את החינוך
הניתן להם, או לעזוב את המקום. אני מוכן לצאת עם מר הרצפלד למקום ולברוק
את הדבר ביחד.

לא מצאנו את הדרך. קיוויתי שתהיה תבונה בממשלה
להסדיר את העניינים. אינני שמח לאידה של הממשלה שכנראה עומדת שוב להתפורר
בגלל נקודה זו. אני אומר את הדברים בכאב.

עד עתה דברתי כחבר הועדה, כעת אדבר כיושב-ראש.
לו הייתי יודע ששאצא שעל-ידי החלטת הרוב להסכים לנתיגת הערבות, היה הדבר
יכול להתקבל, הייתי עושה זאת. אולם פה דרושה החלטה פה-אחד. כיון ששלשה
חברים הודיעו שלא יצביעו בעד ההצעה כל עוד לא ישמעו את אנשי הסוכנות,
אינני רוצה להעמיד את ההצעה להצבעה, ולסגור על-ידי כך את הפתח לדיון נוסף
בענין זה. היתה לי אתמול הזדמנות להגיד למר אשכול שאני מייעץ לו להגיש
לממשלה במהירות תכנית על עבודות הקליטה לקראת התקציב הבא, כדי שהממשלה
תדע מה עליה לעשות בשטח זה בשנה הבאה. אני אינני קושר את השאלה הכללית
בענין המעשי העומד לפנינו כרצף.

שר האוצר א. ספלן:

עלי להודות שאני אשם במדה רבה בעד התוספת הזאת,
שבחוצה החלטה פה אחד. הצעתי זאת, מאחר שחשבת
שהדיון יהיה מנקודת מבט כספית ומעשית. רציתי שדבר זה, שאינו אגביל, יתקבל
בכנסת ברוב גדול. אבל, כמובן, יש אפשרות לבוא לכנסת ולהציע שינויים.
הייתי רוצה שהחברים המתנגדים למתן הערבות, יעשו חשבון, מהן הסכנות הנובעות
מהתנגדותם. יכולה להיות מסכנה אחת, שהסוכנות תסתדר גם בלעדי מיליון זה.
רבותי, לו הייתי סאמין בכך, לא הייתי מביא את ההצעה לתת ערבות, כי אינני
להוט אחרי הגרלת התחייבויותיה של הממשלה. יכולה להיות מסכנה אחרת, שהסוכנות
תאמר, שמכיון שאיננו רוצים לתת ערבות, היא אינה מוכנה לקבל על עצמה את
הקמת המעברות שהיום והלאה. האמת היא, שבסוכנות יש גטיה חזקה מאוד לכך.
אנו נכנסנו להתחייבויות יותר גדולות מאשר מיליון ל"י במחנות. הקמנו על
חשבוננו כ-11 אלף פחונים, נוסף לצריפים הפוקציונליים, דרך אגב, אוכל
להמציא לוועדה מספרים, כמה מקוואות ובתי-כנסת הוקמו במעברות ובמחנות.
כיון שלקחנו את הכסף מתקציב הפיתוח, לא רצינו לקחת על עצמנו את בניית
האהלים והברונים, שהיתה הכרחית, מכיון שלא כל מעברה היא קבועה, ולפעמים
יש צורך להעביר את האנשים ממקום למקום. דרך אגב, מר אשכול אמר לי שהוא
מוכן לשלם בעד הפחונים יותר מאשר אני השקעתי בהם, מכיון שמחיריהם עלו
באופן מבהיל. הסוכנות לוקחת על עצמה את החלק הפחות בטוח של העבודה.

אם הסוכנות תאמר שהיא איננה מוכנה להמשיך
בהקמת המעברות, נצטרך לבוא הנה ולבקש הקצבת כסף. עם כל הליברליות שלי
כלפי תקציב הפיתוח, לא הייתי מוכן להקים מכספים אלה גם אהלים וכו'.
או שלא נקים מעברות נוספות, ואז מספר האנשים במחנות ילך ויגדל. לא סתוך
רחמנות או סולידריות עם העולים אני אומר, שלא נצליח להשאיר עשרות אלפים
אנשים ברחוב, ויהיה הכרח למוצא מקום מסוים בשבילם. לא כל חברי הסוכנות
מקבלים ברצון את הערבות שאנו נותנים. ביחוד גזברות הסוכנות אינה רוצה
להמשיך בדרך זו. אנו השפענו על חלק מן האנשים שם, שלא לגזור בעניינים אלה
לפני הקונגרס, וכך אנו מושכים את הענין, לא סתוך רצון לרחות את הקץ, אלא
מתוך זה שרק החלטה בעלת משקל יכולה לקבוע את חלוקת התפקידים. הכנסת
תצטרך לדון, באיזו מדה היא יכולה לשאת בעול העליה. יכולות להיות מסכנות
סרות מאוד מדיון כזה.

אלה המתנגדים לשיטה הקיימת צריכים להציע
הצעה אחרת. אם הצעותיהם יותר טובות, אני רוצה לשמוע זאת. הסוכנות הודיע
שהיא מוכנה להחזיק את המחנות על חשבונה עד ה-1 לאפריל. האם נבוא ולזעזע

א. קפלן שר האוצר:

את הבנין הזה? ד"ר בדר רוגז על זה אצאא שפגעו בו בארצות הברית, בגלל סיבה צודקת. הוא רוצה לפגוע בסוכנות, אך הוא מכה בעולה. אילו הייתי רק גזבר, הייתי שמח לכך שאין נותנים לי רשות להוציא את הכסף. אבל אינני יכול להיות רק גזבר, כי המדובר אינו בכסף שנותנים למר אשכול או לסוכנות, אלא בכסף שנותנים לאלפי יהודים. מר גניחובסקי כועס על הפוליטיקה של מי שמנהל את עניני הקליטה, והוא רוצה ללחוץ כאן בוועדה. והאנשים, האם הם ישבו בינתיים במחנות? מדוע אין הוא עושה פסוקנות מה שהוא רוצה לעשות בממשלה? עזבו את הסוכנות והכריזו זאת בעולם. מדוע אתם רוצים להכות בעולים?

מצבו של בן-אליעזר יותר קשה, כי לו אין אפשרות לחוות דעה במקום אחר. אבל אינני מבין את רצונו שהעולים יסבלו בגלל התנגדותו לשיטה ולפוליטיקה. באופן טעשי לא יתן דבר זה למר בן-אליעזר מאומה. אני מסכים לדברי שיושב-ראש, שלא למדנו כיצד לחיות בצותא.

מר אשכול מוכן לבוא ולדון על הבעיה הגדולה של העלייה עם ועדת הכספים. תודיעו להם על כך יום או יומיים לפני כן, והם יהיו מוכנים לבוא. אני מציע לחברים לשקול שוב, אם כדאי לעכב את הפעולה בגלל מחאותיהם. אין לערבב שני דברים שונים. נכון הדבר שהתחייבתי על סכומים אחדים, אך אינני יכול להמשיך, כיון שאין לי אישור מועדת הכספים.

א. הרצפלד:
אני מסכים לכך שירוננו עם אנשי הסוכנות בשאלת היחסים בין הממשלה והסוכנות, אך אין דבר זה צריך לעכב את הפעולה, שהיא דחופה ביותר.

א. בן-אליעזר:
מדוע מביאים לנו את האצא ההצעות האלו למסך ערביות לסוכנות ברגע האחרון?

היו"ר ד.צ. פנסט:
ההצעות נולדות סתוך המציאות, וכשאין כמה להמשיך את הפעולה, באים אלינו. כשדנו על ערבות של שנים וחצי מיליון ל"י ועל השתתפות במיליון ל"י, הודיע שר האוצר שהסוכנות תשיג עוד מיליון ל"י בבנק. לפני כמה ישיבות הודיע שר האוצר שהסוכנות אינה יכולה להשיג את הסכום בלי ערבות.

א. בן-אליעזר:
אין בדעתי ללחום בסוכנות בוועדת הכספים; אבל בדעתי לדאוג לכך שהענינים יהיו בסדר, עד כמה שאני חושב אותם לחיוניים, ואני רשאי לעשות זאת בוועדת הכספים. אני רוצה לדחות את ההנחה, כאילו אנו פוגעים באופן ישיר ביותר, לא בסוכנות אלא בעולים. זוהי טענה חסודה. אנו מציעים, כדי לא לשלול את מיליון הל"י לטובת העולים, שוועדת הכספים מאשר הוצאת שטרי סקרקעין בסך מיליון ל"י, למשרד ממשלתי מתאים, לטיפול מידי בעולים, למען הקמת בנינים וצריפונים וכל מה שדרוש במעברות של הממשלה.

א. ס. גניחובסקי:
אני מציע לדון בענין זה ביום ב' הבא, בהשתתפות חברי הסוכנות.

ד"ר בדר:
אני מציע לדחות את ההצבעה לישיבה הבאה. יש תקדים לכך שהוצאנו כספים על חשבון תקציב הפיתוח.

היו"ר ד.צ. פנסט:
ועדת הכספים אינה זכאית לקבל החלטה ברוח הצעתו של מר בן-אליעזר. נצטרך להעביר את הצעתו לכנסת. אנו רשאים רק להעביר סכומים מסעיף משנה לסעיף משנה אחר. במצב זה של המדינה, בשעה שאנו נלחמים באנפלציה, מוטב להסדיר את הדבר על-ידי ערבות מאשר על-ידי הוצאת שטרי סקרקעין.

א. הרצפלד:
אני רוצה שנצביע היום על ענין זה. אני מעשה סקנדל מכל הבירור הזה.

ד"ר בדר:

אני מציע לנעול את הישיבה, עד שמר הרצפלד יסוג מאיומיו.

(חילופי דברים חריפים).

היו"ר ד.צ. פנקס:

אני מבצע את צערי על הרצון של חברי הועדה לערוך סקנדלים, ועל הגשמת הרצון הזה. אני מבקש לא לעשות את הדברים האלה כאן, כי אין הם מועילים לצורת הדיונים שלנו. חשבתי שועדת הכספים יודעת לטפל בדברים חסורים בצורה נאותה. לא היה מקום לאיומים ולפגיעות ההדדיות שנשמעו, ואני מצטער על מה שהיה.

הייתי מקבל את ההצעה להטמיע להצבעה את שאלת מתן ערבות לסוכנות בסך מיליון ל"י, אילו ידעתי שהדבר יתקבל. כיון שחברים הודיעו שהם לא יצביעו בעד ההצעה, אני מוכרח לדחות את ההצעה לישיבה אחרת, כדי שלא תתקבל החלטה שלילית. חבר הכנסת בדר הציע לדחות את ההצעה ליום ב' הבא, ולכן אני עושה זאת. דבר זה מאפשר לנו לא להחליט אלא עכשיו בענין זה.

אני מבקש את החברים לקיים את הבירור שיתקיים סחר עם אנשי הסוכנות ביתר שקט.

ס י כ ו ם :
:=====
ההחלטה בדבר מתן ערבות בסך מיליון ל"י להלוואה שתינתן על-ידי הבנק לסוכנות היהודית, להקמת מעברות חדשות, נדחתה עד לאחר הבירור עם אנשי הסוכנות, שיתקיים סחר.

ד. חוק סילווה לפרוטנות:

ש. דיין:
קטן
נאמר לי שפרדס ששטחו אאאא משלשה דונם, לא יהיה רשאי להנות מההלוואה.

י. אפרתי:
אני מתאר לעצמי שצריך להיות סייג מסוים, ועלינו להגדיר מהו פרדס משקי, ומהו פרדס לצרכי בית. אני מניח שפרדס לצרכי בית הוא קטן מאוד, ואינו מגיע לשלשה דונם. אפשר להסדיר את הדבר על-ידי הקואופרטיב או הכפר. ברור שאדם שיש לו חצי דונם פרדס על-יד הבית, אינו יכול לטעון שהפרדס הוא למטרות משקיות. אני סוכן לברר את הדבר עם הסועצה לשיווק פרי-הדר.

ס י כ ו ם :
:=====
הענין נמסר לבירור למר אפרתי.

הישיבה ננעלה בשעה 13.15.